

Johan Jarnæs
Stertebakke 7b
3600 Kongsberg

13.2.1990

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE og NUMISMATIKK	
Inv. 000000	14.02.90
SAKSE. SM	ARK. NR.
KOP. TL	SIRKULERES

Bestyrer Egil Mikkelsen
Oldsaksamlingen

Som avtalt over telefon oversender jeg skisse av steinsetting i Langkjenn, Gamlegrendåsen, Kongsberg.

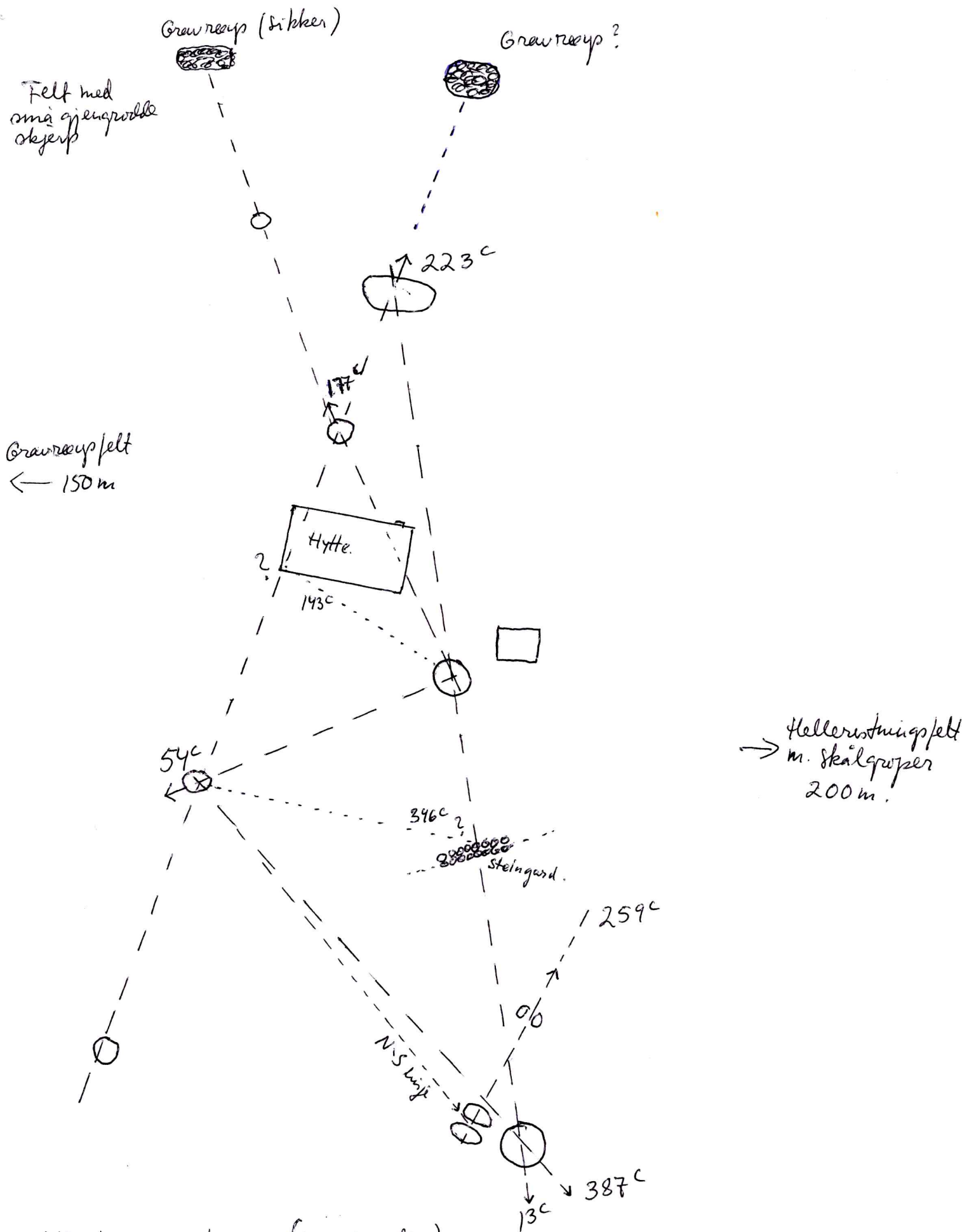
Kompassretningene i steintriangleret som er ca. 80 . 20m, peker nøyaktig mot måneoppgang og -nedgang ved "major" og "minor standstill" i løpet av månens 18,61 års syklus.

Omkring steinsettingen finnes mange røyser som kan være gravrøysrester (én er sikker, påvist av P.O. Nybruget). I området finnes også mange små primitive, overgrodde skjerp. Stein fra gruver kan påvises i flere av røysene som ikke kan være rydningsrøys eller berghaller.

Hilsen

Johan Jarnæs
Johan Jarnæs

Langskjenn, Gamleprende, Ren, Kongberg.

Alle kompassretninger (i centigrader)
 viser retninger for måneoppgang og
 nedgang ved ytterste deklinasjon i løpet av
 månens 18.6 års syklus.

Johan Jarnes
 13.2.90

Ibland riktas gången åt det håll där utsikten är bäst och ibland rakt in mot en bergvägg, och detta utan några generella mönster vilket är tydligast i de mångtal fall där båda alternativen erbjuds. Istället är det vissa väderstreck som har varit vägledande för placeringen av kammaröppning och gång.

Kännedom om väderstreck i förhistorisk tid är liktydigt med kännedom om skeenden på himlavalvet. Då det bara finns en fast punkt på himlavalvet, himmelspolen, måste det istället ha varit ljuspunkternas (solen, månen och stjärnorna) rörelser som fångat uppmärksamheten. Detta får inte ses som något unikt utan som något fullt naturligt. Det intressanta är att de styrt valet av gångens placering och riktning*. Även dösar utan gång men med kammaröppning har sistnämnda ofta riktad i det väderstreck där gångarnas riktningar är mest frekventa. Detta kan bl.a. tolkas som att dessa dösar ursprungligen har haft en gång eller har en gång under markytan.

Mätningen av megalitgravarnas gångriktningar har följande felkällor. Avvägningen är utförd med vanlig handkompass med angivelser i nygrader ($^{\circ}$). Själva avvägningen samt kompassens missvisning beräknas ge en exakthet om $\pm 1^{\circ}$. Den största felkällan ligger i gångens form och bevaringsgrad, speciellt dösans gång. Här har hänsyn tagits till gångstenarnas lutning för att om möjligt ernå den ursprungliga riktningen. Avvikelsen i dessa fall torde i regel vara högst 1° .

Gånggrifter med en osäker placering och/eller riktning av gången har efter uppskattningar utifrån kammarens form och längdriktning haft en gångriktning som överensstämmer med övriga gånggrifter.

Eftersom var och en av himlavalvets ljuspunkter har ett oändligt antal synliga lägen, kommer jag enbart att koncentrera mig på horisontpassagen. Därmed har antalet lägen för stjärnorna reducerats till två lägen per stjärna, en för uppgång och en för nedgång. För solen och månen är antalet visserligen reducerat men antalet är fortfarande mycket stort. Därför kommer jag endast att pröva om ändlägena för solens 1-års cykel och månens 18,61-års cykel sammanfaller med gångriktningarna.

SOLEN	UPP	NED
22.6. Sommarsolståndet	40 $^{\circ}$	360 $^{\circ}$
22.12. Vintersolståndet	157 $^{\circ}$	243 $^{\circ}$
MÅNEN		
22.6. Midsommar	178 $^{\circ}$	222 $^{\circ}$
22.6. Midsommar	142 $^{\circ}$	258 $^{\circ}$
22.12. Midvinter	14 $^{\circ}$	386 $^{\circ}$
22.12. Midvinter	55	345 $^{\circ}$

Fig. 3:25 Solens och månens nutida ändlägen i respektive cykel vid 60:e breddgraden (Karlsson & Aman 1980).

Ovanstående tabell gäller nutid då jordaxelns lutningsvinkel är $23^{\circ} 27'$. Denna vinkel ändras dock långsamt mellan knappt 23° och drygt 24° , och under megalitgravstid var den ca $24,1^{\circ}$. Det medför en förskjutning ca $1,6^{\circ}$ åt norr ($0^{\circ}/400^{\circ}$) för samtliga av ovanstående värden.

* Om inte, hade fördelningen varit slumpmässig.